

33.

Jegyzőkönyv

*Felvétel Kolozsvár, 1934. november hó 13-án délelőtt 10 órai kezdettel az Országos Magyar Párt Intézőbizottságának üléséről.*¹⁵⁰

Jelen vannak az ezen jegyzőkönyvhöz ./. alatt csatolt kimutatásban felsorolt intézőbizottsági tagok.¹⁵¹

Távolmaradásukat kimentették: dr. Drexler Béla, dr. Jodál Gábor, Dr. Meskó Miklós, dr. Nagy Jenő, Nánássy László, dr. Paál Árpád, Szabó Béni, Szathmáry Lajos, dr. Széll Lajos.

Elnököl: dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti dr. Deák Gyula.

Elnök üdvözlí a megjelent intézőbizottsági tagokat és az ülést megnyitja. Felhívja a gyűlés tagjainak figyelmét arra, hogy a szervezeti szabályzat szerint az intézőbizottság gyűlései zártak, bizalmas jellegűek és a sajtó részére az ülésről szóló tudósítást az elnökség fogja kiadni.

1. *Ügyvezető alelnök* előterjeszti jelentést, mely ezen jegyzőkönyvhöz a) alatt csatoltatik.¹⁵²

A parlamenti csoport főtákará előterjeszti jelentését, mely ezen jegyzőkönyvhöz b) alatt csatoltatik.¹⁵³

Buday Tibor a romániai magyar iparosság gazdasági helyzetét ismerteti. Szükségesnek tartja annak megvitatását, hogy a jövőben milyen eszközökkel lehetne védekezni a magyar iparosság további gazdasági pusztulása ellen. Bizalommal viseltetik a pártvezetőséggel szemben.

Dr. Willer József felolvassa az elnöki tanács határozati javaslatát az általános kisebbségi sérelmek tárgyában, mely az ezen jegyzőkönyvhöz c) alatt csatoltatik.¹⁵⁴

Becsky István bizalommal viseltetik a pártvezetőség iránt. Ismerteti mint kisebbségi sérelmet a felekezeti iskolák hatósági intézkedések következtében beálló pusztulását, a román sajtó féktelen izgatását a magyar kisebbséggel szemben és a vidéki hatósági közegek súlyos visszaéléseit. Szóvá teszi, hogy a magyar hadköteleseket a katonai szolgálati idő alatt alacsonyrendű (szeméthordás, csatornaépítés stb.) munkára használják fel és katonai kiképzésben nem részesítik. Javasolja, hogy a pártközpont az erre vonatkozó adatokat gyűjtse össze és illetékes helyen járjon közbe a sérelmek orvoslása végett. Javasolja továbbá a bukaresti magyarság nagy számára való tekintettel és megszervezése céljából Bukarestben egy magyar otthon létesítését úgyszintén a tanulmányaikat külföldön folytatni szándékozó tanuló ifjúság útlel megszerzése könnyítésének kieszközlését.

Dr. Soós István a tisztviselők nyelvvizsgáját teszi szóvá. Törvénytelennek tartja a tisztviselőknak, tanároknak, tanítóknak, vasutasoknak, postásoknak és munkásoknak nyelvvizsgára rendelését és a vizsga eredménye folytán a szolgálatból való elbocsátását. Ezen törvénytelenység ellen a parlamentben kell felemeljük tiltakozó szavunkat és ha ez eredményre nem vezetne, a Nemzetek Szövetségéhez kell

fordulni. Javasolja, hogy a parlamenti csoport interveníáljon a kormánynál¹⁵⁵ az interimár bizottságok megszüntetése és a közigazgatási választások kiírásának érdekében. Parlamenti intervencióval kell megsürgetni a cenzúra megszüntetését. Általában fel kell tárni a külföld előtt a romániai kisebbség sötét helyzetét. Az előterjesztett határozati javaslatot elfogadja.

Dr. Molnár Dénes javasolja, hogy a határozati javaslat egészítettessék ki a kultúrzóna megszüntetésének követelésével, nemcsak a határszéli megyékben, hanem a Székelyföldön is. A székely kultúraautonómia megvalósítását is meg kell sürgetni. Kéri az egyházak vezetőségeit, hogy mielőbb foglaljanak állást ezen fontos és immár sürgős kérdésben. A magyar sajtó utasítandó, hogy ne tömjénezzék azokat, akiről köztudomású, hogy a magyarságnak legnagyobb ellenségei.

Dr. Balogh Arthur a székelyföldi kultúraautonómia tárgyában tett intézkedéseket ismerteti. Szükségesnek tartja e fontos kérdésben való határozat előtt, hogy magunk között tisztázzuk az ügy lényegét. Bejelenti, hogy az egyházak vezetőivel tartott értekezleten már tisztázódott az a kérdés, hogy a felekezeti iskolák létét nem veszélyezteti a székely autonómia. Bejelenti, hogy a folyó év november hó 12-én tartott elnöki tanácsülés elhatározta, hogy az egyházakkal együttesen tárgyalassék meg a székely kultúraautonómia kérdése.

Dr. Kovács Árpád a magyar nemzeti eszme átfogó erejét hangsúlyozza. A magyar kisebbség politikailag, gazdaságilag és nemzeti kultúra tekintetében pusztító örvénybe került, amely ellen csak a nemzeti öntudat teljességének gondos és féltő megőrzésével lehet védekezni. A balkáni cinizmussal szemben a jogra és törvényre való hivatkozás csődöt mondott. Ezért nem a belföldön kell sérelmeinket panaszolni, hanem külföldön a nemzetközi törvények védelme alá kell helyezkednünk a Népszövetséghez benyújtandó panaszainkkal.

Dr. Paretz György felkéri a parlamenti csoport tagjait, hogy az aradi rom. kath. főgimnázium nyilvánossági jogának elismerése iránt illetékes helyen intervenciót tegyenek folyamatba. Szóvá teszi a román politikai napilapok sovíniszta, magyar-ellenes uszításait. Meggyőződése szerint ezeket a kormány támogatja. Indítványozza, hogy ezen magyargyalázó napilapok kétes egzisztenciájú cikkíróit sajtó útján elkövetett rágalmozásért és nemzetiség elleni izgatásért kell feljelenteni. A tagozatok elnökségei utasítandók a sajtóperrek folyamatba tételére, hogy ezáltal a nyilvánosság előtt is hangot adjunk tiltakozásunknak.

Dr. Hinléder Fels Ákos a határozati javaslatot nem fogadja el, mert csak a nyelvvizsgák elrendelésével elkövetett sérelmünket emeli ki, a többi számos súlyos sérelmeink rovására. A kultúrzóna megvalósítása miatt elszenvedett kisebbségi sérelmeinkben visszatükrözik a romániai magyarság pusztuló sorsa.

A községi román orvosok 2000 lej államsegélyt élveznek és így állami támogatás mellett pusztítják a magyarságot és műtéti beavatkozásokkal igyekeznek a magyarság szaporodását meggátolni. Követeli a sajtócenzúra megszüntetését. Indítványozza, hogy összes kisebbségi sérelmeinket a Nemzetek Szövetségéhez intézendő panaszokban tárjuk a művelt világ ítélőszéke elé. Ha a népszövetségi panaszok sem

fognak eredményre vezetni, könyv alakban nyomtassuk ki azokat és küldjük meg az európai államok kormányának. Meggyőződése, hogy ezen akciónk eredményre fog vezetni, mert be kell lássa a művelt világ, hogy ennek a sokat szenvedett magyar kisebbségnek sorsa szorosan összefügg a világhelyzet nagy problémáival.

Dr. Pál Gábor a székelyföldi kultúraautómia megvalósítása tárgyában tett intézkedéseket ismerteti, bejelenti, hogy az egyházak aggodalmai eloszlattattak és végre most vagyunk abban a helyzetben, hogy tudjuk tulajdonképpen mit is akarunk. Szóvá teszi politikai magatartásunk jövőbeni kilátásait. Véleménye szerint nagy tévedésben van az, ki azt hiszi, hogy van Romániában olyan pártkormány, mely a mi kisebbségi sérelmeinket orvosolni fogja. Az összes román pártokat túlzó nacionalizmus fűti ellenünk. Meghunyászkodással, könyörgéssel nem fogunk eredményeket elérni. Agresszív magatartással az életegzisztenciák fokozottabb megtámadását idézhetjük elő. Ezért a nemzeti önértet hangját kell megtartsuk. A népszövetségi panaszokban az egyenlőtlen elbánást lehet kidomborítani. Igaz, hogy ennek bizonyítása a Nemzetek Szövetsége előtti eljárások alakiságai miatt felette nehéz és költséges. Végzetes hiba volt, hogy az agrárkiszajátítási sérelmek miatt nem nyújtottunk be panaszt a Nemzetek Szövetségéhez. Újabb problémák felszínre vetését nem tartja célszerűnek.

*Dr. Bernády György*¹⁵⁶ helyesli, hogy az aktuális kisebbségi sérelmeink orvoslására fektessük a fősúlyt és ne tűzzük ki újabb problémák megoldását. Hozzájárul ahhoz az indítványhoz, hogy az elrendelt nyelvvizsgák miatt panasz adassék be a Nemzetek Szövetségéhez. A kultúrzóna intézménye ellen minden rendelkezésre álló eszközzel fel kell hívni a külföld figyelmét, hiszen falusi gyermekeink ezen rendszer miatt már alig tudnak magyarul írni és olvasni. Hozzájárul ahhoz, hogy ezen sérelmünk miatt népszövetségi panaszt nyújtsunk be. A felekezeti tanárok és tanítók nyelvvizsgálója tekintetében eredetileg az volt az álláspontja, hogy a rendelet végrehajtását az egyházak tagadják meg. Sajnos, az egyházak nem fogadták el ezen álláspontot. Kérdi, ki tartja el a nyelvvizsgán elbukott és állásukat elvesztett tanárokat és tanítókat, és a megüresedett helyeket kikkel fogjuk betölteni? Véleménye szerint tanár és tanító hiánya miatt vagy meg fog szünni a felekezeti iskola, vagy pedig a tanfelügyelőség fog a pótlásról gondoskodni, amiben nem lesz köszönet. Indítványozza, hogy ezen sérelem miatt is panasz nyújtassék be a Nemzetek Szövetségéhez. Kidomborítja a névelemzésnek az emberi méltóságot lealacsonyító voltát. Semmi törvényes alapot nem ismer a hatósági névelemzésre. Indítványozza, hogy ezen sérelemért külön adassék be népszövetségi panasz. Tudomásul veszi az ügyvezető alelnök és parlamenti csoport főtitkárának jelentéseit. Az elnökség működése iránt bizalmát fejezi ki és köszönetet mond a parlamenti csoport önzetlen fáradságos munkásságáért.

Dr. Gyárfás Elemér csatlakozik Bernády azon álláspontjához, hogy a tanárok és tanítók nyelvvizsgálója elrendelése törvénytelen, és neki is az volt az álláspontja, hogy az egyházak a rendelet végrehajtását tagadják meg. Azonban az egyházak ilyen álláspontra azért nem helyezkedhettek, mert két irányban is súlyos felelős-

séget kellett volna vállalniok: 1. a tanárok és tanítók a tiltó rendelkezés kiadása esetén hivatkozhattak volna arra, hogy a vizsgákat esetleg sikerrel tették volna le. 2. Az egyházaktól a kormány esetleg megvonta volna a lelkeszi kongruát. Ezért az egyházak csak tiltakozó szavukat emelhetik fel, és a kormányhoz felterjesztett kérvényekben a rendelet végrehajtásának felfüggesztését kérték. Mindezt a magyar egyházak a pártvezetőséggel tartott közös értekezleten határozták el és a párt a nyelvvizsgákra vonatkozóan kiadott rendelet megjelenése után azonnal a vizsgák kiírása előtt panaszt adott be a Nemzetek Szövetségéhez. Azóta még egy külön pötbeadványt is benyújtott a párt. Bejelenti, hogy a legutóbb tartott elnöki tanácsülés a magyar egyházak vezetőségével egyértelműen elhatározta, hogy közigazgatás panaszokkal támadja meg a törvénytelen rendelkezéseket és újabb panaszt fog benyújtani a Nemzetek Szövetségéhez.¹⁵⁷ Mielőtt azonban ez megtörténne, a párt és a magyar egyházak közösen erőteljes intervenciót tesznek folyamatba a kormánynál a nyelvvizsgán elbukott tanárok és tanítók érdekében.

Dr. Bernády György a székely kultúraautómia kérdésének napirendre tűzését sürgeti a névelemzés és a nyelvvizsgák elrendelésére való tekintettel.

Gyallay Domokos elismeri, hogy a párt parlamenti csoportja sérelmeink orvoslásáért heroikus küzdelmet folytat a parlamentben, de sajnálattal állapítja meg, hogy a magyar közéletből hiányzik a kellő aktivitás. Nemcsak iskolapolitikának, hanem egyetemes kultúrpolitikának megvalósítását követeli. Hangsúlyozza az iskolán kívüli népművelés fontosságát és a népkönyvtárak létesítését.

Dr. Jakabffy Elemér örömmel állapítja meg, hogy az intézőbizottság mai ülésén erőteljes állásfoglalás történt a kisebbségi sérelmek orvoslása tárgyában. A kisebbségi szakosztály délután tartandó ülésére meghívja az intézőbizottság tagjait.

Elnök összefoglalásában örömmel állapítja meg, hogy a mai ülés felszólalói gyakorlati irányú felszólalásaikban igyekeztek kisebbségi helyzetünk képét és a teendőket megvilágítani. A belső helyzet a zilált világpolitikai helyzet függvénye. Egy pár szóban reflektálni kíván a felvetett politikai passzivitás kérdésére vonatkozóan. Amennyire hatásos lehetett ez a fegyver az alkotmányos élet elmúlt klasszikus korszakában, annyira kevésbé lehet ezt gyakorlati eredményűnek minősíteni ma. Minden valószínűség szerint a kormányok a magyarság becsületes szándékú vezetőit egy politikai passzivitás esetén megtévelyedett, hitehagyott magyarokkal pótolhatják. Ha élni akarunk, tovább kell küzdeni. És ezen mostani életküzdelmünkben nem helyes oly politikai kérdéseket felvetni, melyek sokkal normálisabb körülmények között és nyugodtabb politikai atmoszférában is alig lennének megvalósíthatók.

Köszönetet mond *dr. Bernády Györgynek* a pártvezetőséggel szemben kinyilvánított bizalomnyilvánításért.

Dr. Bölöni Zoltán indítványozza, hogy a határozati javaslat egészítettessék ki a népszövetségi panaszok felsorolásával. Javasolja, hogy minden egyes sérelem orvoslásáért ezentúl a Nemzetek Szövetségéhez forduljunk.

Intézőbizottság egyhangúlag a következő határozatot fogadja el:

1. A romániai magyar kisebbséget képviselő Magyar Párt intézőbizottsága megdöbbenéssel állapítja meg, hogy különböző törvények, kormányzati és hatósági intézkedések folytonos sorozata az egyenlő elbánás kötelezettségének legkirívóbb sérelmével napról napra rendszeresen a magyarság minden rétegének életlehetőségét támadják és semmisítik meg. Az intézőbizottság reámutat arra is, hogy egyes román sajtóorgánumok hónapok óta a magyar nemzetiség ellen uszító cikkekkal állandóan izgatnak, anélkül, hogy ezért egyetlen bünvádi eljárás is folyamatba tétetett volna. A cenzúra azonban a magyar kisebbség legfájóbb sérelmeinek sajtó útján való nyilvánosságra hozatalát is megakadályozza.

Az intézőbizottság kifejezi tiltakozását azon jogtalan intézkedésekkel szemben is, melyek nemcsak a magyarság kulturális tevékenységét, hanem még a vallás szabad gyakorlásának sérelmével templom építését és egyházi intézmények törvényes gyűlés tartását is lehetetlenné teszik.

Az intézőbizottság nemcsak az eddigi jogtalanságok megszüntetését követeli, hanem a magyarság számarányának, kultúrájának és közteherviselésének megfelelően az egyenlő jog és elbánás elve alapján követeli a magyar ifjúság részére az állami és mindennemű közhivatalban való alkalmazást is.

2. Az elhangzott indítványokat megfontolás és megfelelő intézkedés végett az elnöki tanácshoz, illetőleg az elnökséghez utalja.

3. Dr. Bernády György indítványa értelmében intézőbizottság a pártvezetőségnek fáradságos és önzetlen munkájáért egyhangúlag köszönetet mond és iránta bizalmát nyilvánítja.

2. Ügyvezető alelnök előterjeszti az elnöki tanács javaslatát br. Szentkereszthy Béla Háromszék megyei, dr. Varga Béla kézdivásárhelyi és dr. Pál Gábor Csík megyei tagozati elnököknek a szervezeti szabályzat módosítására vonatkozó indítványa tárgyában.

Az intézőbizottság magáévá teszi indítványtevőknek azon javaslatát, hogy a párt kötelékébe való felvétel azokra nézve, kik előbb más politikai pártnak voltak tagjai, vagy ha párton kívül is, de az Országos Magyar Párt programjával szembehelyezkedek, azt, vagy a párt vezetőségét nyilvánosan támadták, korlátoztassék.

E célból a szervezeti szabályzat 60. §-át a következő szövegben állapítja meg:

61. §

Aki a pártból kilépett, csak a központi elnöki tanács előzetes jóváhagyásával vehető újra fel.

A felvétel felett – mely iránt kérés adandó be – a kilépett párttagra nézve illetékes községi (r. t. városi) tagozat intézőbizottsága dönt.

Ugyanezen eljárás követendő azokkal szemben, kik egy más politikai pártnak voltak tagjai, vagy ha párton kívül állva is, de az Országos Magyar Párt programjával szembehelyezkedtek, azt vagy a pártnak vezetőségét nyilvánosan támadták.

A felvételi kérés elutasítása, valamint a nem egyhangúan hozott és a felvételt kimondó határozat ellen az illetékes vármegyei intézőbizottsághoz van fellebbezésnek

helye, mely a határozat kézbesítésétől számított 8 nap alatt nyújtandó be a vármegyei tagozat elnökéhez.

A vármegyei intézőbizottság másodfokú határozata ellen további jogorvoslatnak helye nincs. A határozat azonban jóváhagyás végett az Országos Magyar Párt elnökségéhez beterjesztendő.

A szervezeti szabályzat 16. §-a következőképpen módosíttatik.

16. §

A vármegyei tagozat szervei:

- a) közgyűlés,*
- b) intézőbizottság,*
- c) elnöki tanács.*

Új 19. §-ként a következő szöveget állapítja meg az intézőbizottság.

19. §

A vármegyei tagozat intézőbizottsága „elnöki tanács”-ot alakít akként, hogy abba 6–12 tagot választ. E tagokon kívül tagjai a vármegyei elnöki tanácsnak a tagozat elnöke, alelnökei, főtitkára és ügyésze. Hatásköre az intézőbizottság ülésein tárgyalandó ügyek elő-készítése. Az intézőbizottságtól nyert felhatalmazás alapján végzi az annak hatáskörébe tartozó teendőket, fennmaradván azon kötelezettsége, hogy tett intézkedéseiről az intéző-bizottság legközelebbi ülésének beszámoljon.

Az elnöki tanácsot a vármegyei tagozat elnöke a szükséghez képest bármikor összehívhatja, de három tag kívánságára összehívandó.

Mint új 62. § felvételik a következő szöveg:

62. §

Az a párttag, aki bármiféle választásnál az Országos Magyar Párt hivatalos jelöltje ellen izgat, annak megválasztási esélyeit bármi módon csökkenti, magyar párti jelölés esetén más párt jelölő listáját aláírja, vagy más párttól a választással kapcsolatosan bármiféle megbízást elvállal, ezen ténye következtében megszűnik az Országos Magyar Párt tagja lenni és annál viselt minden megbízatását elveszti. Ezt a fegyelmi eljárás mellőzésével az illetékes vármegyei tagozat intézőbizottsága mondja ki szótöbbséggel. A határozat a központi elnökséggel haladéktalanul közlendő.

A szervezeti szabályzat 2. §-ához javasolt azon kiegészítés, hogy az újonnan felvett párttag 4 év eltelte előtt megbízást nem vállalhat, elnöki tanács nem tartja figyelembe vehetőnek, mert ha a párt kötelékébe valaki felvétetik, nem zárható el azon jogoktól még időlegesen sem, melyeket részére a szervezeti szabályzat biztosít.

Ugyancsak mellőzi az intézőbizottság a szervezeti szabályzat 27. §-ának olyértelmű módosítását, hogy a nagygyűlést megelőző intézőbizottsági ülés 4 héttel a nagygyűlés előtt kötelezően összehívassék, mert a kétszeri utazással járó költségek olyan megterhelést jelentenének intézőbizottsági tagjainkra, mi mellett vagy az egyik, vagy a másik gyűlésen való megjelenés kétségessé válik.

Végül a képviselő és szenátor választások alkalmával a jelöltek által hirdetendő program összeállítását a dolog természeténél fogva nem tartja beilleszhetőnek a szervezeti szabályzat intézkedései közé.

Intézőbizottság a szervezeti szabályzat 18. §-át kiegészíti azzal, hogy a vármegyei intézőbizottság üléseire szükséghez képest a községi tagozatok elnökei is meghívhatók.

3. *Ügyvezető alelnök* előterjeszti az elnöki tanács javaslatát br. Szentkereszthy Béla Háromszék megyei tagozati elnöknek a fegyelmi szabályzat módosítására vonatkozó indítványa tárgyában.

Az intézőbizottság a jelenleg érvényben levő fegyelmi szabályzat hatályon kívül helyezését és az 1929. június 8-án tartott ülésében 4. jkvi szám alatt¹⁵⁸ alkotott szabályzat újbóli életbeléptetését indokoltnak nem tartja.

Elfogadja azonban az elnöki tanácsnak a jelenleg érvényben levő fegyelmi szabályzat 19. §-ának módosítására vonatkozó javaslatát, mely arra irányul, hogy a jogorvoslat kiterjesztessék az I. fokú fegyelmi bizottság azon határozata ellen is, mely fegyelmi vétség tényálladékának hiányában a panaszlottra nézve felmentő és ehhez képest az idézett § 2. bekezdését teljes egészében törli, a 3. bekezdést pedig a következő szöveggel módosítja.

Az I. fokú fegyelmi bizottság határozata ellen úgy a panaszlott, mint a panaszos, valamint az illető tagozat ügyésze részéről fellebbezésnek van helye, mely a kihirdetéstől számított 8 napon belül az Országos Magyar Párt elnökségéhez adandó be.

4. *Ügyvezető alelnök* előterjesztése a következő nagygyűlés kitűzése tárgyában.

Intézőbizottság az elnöki tanácsot bizza meg a következő nagygyűlés helyének és idejének kitűzésével.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést délután 3 órakor berekeszti.

K. m. f.

Dr. gróf Bethlen György s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár, jegyzőkönyvvezető

Fasc. 1, fol. 269a - 276a, gépelt tisztázat.

Melléklet: Ügyvezető alelnök jelentése

Tekintetes Intézőbizottság!

Okulva azon a többoldalról hallatott megállapításon, hogy a párt működéséről szóló jelentéseim az intézőbizottság ülésének legmunkaképesebb idejét veszik el, ez alkalommal eltérően az eddigi gyakorlattól, jelentésemben nem számolok be a párt adminisztrációjának keretében történtek hosszú soráról és a következőkben csak nagyvonalú képét adom annak a tevékenységnek, mely fontosságánál fogva leginkább foglalkoztatta nemcsak a pártot, de az egész magyar közvéleményt.

A Romániában már rendszeressé vált évenkénti kormányváltást és az ezzel járó választásokat az elmúlt évben sem tudtuk elkerülni és népünket a zord téli időben újra az urnák elé kellett állítanunk. Minden tevékenységünk tehát a választás előkészítésére irányult és intézőbizottságunk jelölése után megindult a munka az egész vonalon. Kemény választási küzdelem árán jutottunk képviselőkhöz, újra éreznünk és szenvednünk kellett az erőszak különböző módjainak alkalmazását. E mellett a szomorú tünet mellett azonban megható volt látni, hogy magyar népünk a zord hideg dacára milyen lelkesedéssel vonult fel és tett bizonyosságot magyar nemzeti öntudatáról és kötelességtudásáról.

Ha a mandátumok számában veszteség is ért, kárpótolta azt népünknek magyarságához való törhetetlen ragaszkodása.

Bár magyar vasutastestvéreinknek szolgálatból való elbocsátására már évek óta kezdetét vette, teljes vehemenciával a folyó évben indult meg amikor is jóformán minden vasutast, ki magyar volt nyelvvizsga elé kényszerítettek, mely-mely azonban csak ürügy volt ahhoz, hogy állásukból végkielégítés, vagy nyugdíj nélkül elbocsássák őket. Parlamenti csoportunk elnökünkkel élén három ízben is kieszközölte az elbocsátás határidejének meghosszabbítását, ámde véglegesen nem tudta magyar vasutasaink feje felől a veszedelmet elhárítani és az elbocsátások megtörténtek.

Jogügyi szakosztályunk elnökének véleménye szerint azon rendelet ellen, mellyel a véglegesített magyar vasúti alkalmazottakat a sikertelen nyelvvizsga címén azonnali hatállyal elbocsátották, nem maradt más jogorvoslati mód, mint a kontenciós keresetek beadása az illetékes táblához. E jogi vélemény vétele után kidolgoztattunk egy kereseti mintát éspedig külön a tisztviselők és külön a munkások és iparosokra nézve, ezt sokszorosítottuk és összes vármegyei és törvényhatósági városi tagozataink elnökségének a megfelelő további eljárást tartalmazó körlevelünkkel kiadtuk. Nyugodt lelkiismerettel állíthatjuk, hogy magyar vasutastestvéreink érdekében amit emberileg lehetett, megtettünk, amiről egyébként bizonyosságot tett a vasutasok részéről több ízben nyilvánított hálattal elismerés.

Általános megütközést keltett országszerte a cenzúrahivatal azon rendelete, melynek értelmében különbeni betiltás terhe alatt elrendelte a helység és utcanevek románul való írását. Eltekintve attól, hogy ez a tilalom nem áll fenn mindenütt, azt a magyar kisebbségre nézve igazságtalannak és sérelmesnek ítéltük és folyó év január havában előbb elnök urunk személyesen, majd parlamenti csoportunk főtitkára járt közben a rendelet hatálytalanítása érdekében a miniszterelnöknél és a belügyminiszternél történt intervenció eredményeképpen Kolozsváron a helység és utcanevek magyar használatát a legutóbbi időig engedélyezték ugyan, de egyes helyeken, sőt a legtöbb helyen ma is kötelezik a lapokat arra, hogy csak a román hely- és utcaneveket használják. Újabb utasítást adtunk tehát bukaresti irodánknak a közbenjárásra, reámutatva nyomatékosan a kolozsvári kir. törvényszéknek egy ilyen ügyben hozott ítéletére, amely szerint:

1. Egyetlen olyan törvény, vagy törvényes jogszabály sincs, mely a magyar elnevezések használatát eltiltaná,

2. Ma is hatályban van a Consiliul Dirigent I. számú decretuma, mely a magyar elnevezések használatát kifejezetten megengedi.

3. Az erdélyi román lapok is a magyar imperium alatt kizárólag a román elnevezéseket használták még abban az időben is, amikor Románia és az osztrák-magyar monarchia hadiállapotban voltak.

Nem kis érdeklődést váltott ki közgazdaság szakosztályunknak a folyó évben tartott gyűlése, mely az új adósságrendezési törvény és annak hatásait vette beható tárgyalás alá úgy a magyar adósok, mint a magyar hitelezők szempontjából. A szakosztályi gyűlés hozott határozatai alapján körlevélben fordultunk tagozatainkhoz, reámutatva a magyar kisebbségi hitelélet fellendítése és a gazdasági krízis után még fennálló pénzintézetek megmentésének fontosságára és a még meglévő mintegy kétmilliárd magyar tőkének az elpusztulástól való megmentésére, melynek első feltétele, hogy a bankok hitelezőikkel, illetve adósaikkal méltányos egyezséget kössenek. Ez alapon tagozati elnökségeinket arra kértük, hogy a fenti cél érdekében a megfelelő eszközöket vegyék igénybe és a méltányos egyezségek megkötését saját hatáskörükben mozdítsák elő.

Talán a magyar vasutasok elbocsátásával kapcsolatban kellett volna beszámolnom a szerencsétlen magyar postamestereket ért hasonló csapásról, akiknek a postaigazgatóság folyó év december hó 1-re a szolgálatot felmondta és ennek folytán állásukból elbocsáttatnak. Elnök urunk folyó évi június 28-án a parlamentben ebben a súlyos kérdésben interpellációt terjesztett elő, reámutatva arra, hogy bár a postamesterek ebbeni minősége nem életfogytiglani időre szól és kölcsönös felmondással megszüntethető, az államnak éppen a mai időkben amidőn oly nehéz, sőt mondhatni lehetetlen egy elvesztett állás helyett újat szerezni, a magánmunkaadóknál még fokozottabb mértékben kell ilyen kérdések kezelésénél a formai jog mellett az emberiesség és erkölcsi szempontokat szem előtt tartani. Nem engedhető meg tehát, hogy az állam olyan polgárait és olyan alkalmazottjait, kik hosszú szolgálati idejük alatt becsületesen teljesítették kötelességüket minden indok nélkül családjaikkal együtt a nyomorba taszítsa.

Szomorúan tudott dolog az intézőbizottság minden tagja előtt, hogy magyar tanárainkat és tanítóinkat a közoktatásügyi kormány nyelvvizsgára rendelte nyilván abból a szándékból, hogy a vizsga sikertelensége esetén felekezeti iskoláinkat megfossa magyar tanerőiktől. A vizsgák gócpontjaiban siralmas volt látnunk a sok megriadt arcú tanárt és tanítót, kik ősülő fejjel a gyermekek részére épített padokban szorongva olyan tortúrát állottak ki napokon keresztül, melyre kisebbségi életünkben még példa nem volt. Hiábavalónak bizonyulván minden arra irányuló igyekezetünk, hogy a nyelvvizsga alól mentesíttessenek, kénytelenek voltunk a végső eszközhöz nyúlni és panasszal éltünk a Nemzetek Szövetségénél, mely panaszunkfolyó évbeadatott.

Székely vármegyéink tagozatai érthető érdeklődéssel és immár türelmetlenséggel sürgetik a székely iskolai autonómia megvalósítása iránti lépéseinket, melyekre nézve bejelenthetem, hogy dr. Pál Gábor képviselőnk a törvényjavaslatot terjedelmes indokolással kidolgozta és azt pártunk elnökségéhez beterjesztette. Mivel magyar egyházaink érdekei szerves összefüggésbe hozandók lesznek a békeszerződésben részünkre biztosított eme kulturális autonómiával, misem természetesebb, hogy a javaslatot az egyházi főhatóságoknak észrevételeik megtétele végett kiadtuk és az jelenleg az Erdélyi Református Egyházkerület tanulmányozása alatt áll.

Nagy fontosságú értekezletet tartottunk folyó évi augusztus 8-án az egyházi főhatóságok képviselőinek bevonásával azokról az iskolai ügyekről, melyek a tanév küszöbén aktuálisak voltak, amely értekezleten dr. Pál Gábor képviselőnk tette meg minden részletre kiterjedő előterjesztését. Ezen értekezlet tárgyalás alá vette és egyöntetű eljárásban állapotodott meg a következő ügyekben:

1. A szülő jelentkezése beiratásoknál az állami iskolák igazgatói előtt.
2. Beíratási nyilatkozatok bélyegmentessége.
3. Magániskola választása a szülők lakhelyén kívül.
4. Állami iskolába járt gyermekek átvitele a magániskolába.
5. Beíratási visszaélések az állami iskolák igazgatói részéről.
6. A Névelemzés.
7. Tanulók kitiltása tanév közben.
8. Iskolamulasztások.
9. Felvételi vizsgák a középiskolák I. osztályba.
10. Ellenőrző látogatások az iskolákban.
11. Nyilvánossági jog elismerésének késedelme.
12. Iskolaépületek erőszakos birtokbavétele közigazgatási úton.
13. Községi iskolai segélyek felosztása.
14. A magyar államnak szerződéssel átadott iskolák.
15. Kivételes törvény román felekezeti középiskolák javára.
16. Román-szerb iskolai egyezmény.
17. Nyelvvizsgák.
18. A párizsi szerződés 19. cikkében biztosított iskolai autonómia.
19. Az egyházi főhatóságok 1925. évi petíciója.

Ezen pontok közül több olyan van, amelyben nem az egyházi főhatóságoknak, hanem a pártnak kell eljárnia, ezért az erre vonatkozó adatgyűjtést az egyházaknál megkezdjük és az folyamatban van. Talán az összes közül a legérzékenyebben érinti magyarságunkat a névelemzés, melynek durva jogtalanságai különösen a Székelyföldön hihetetlen arányokat öltöttek. Nekünk feltétlenül meg kell állanunk azon az állásponton, melyet 13 év óta hangoztatunk, hogy aki magát magyarnak vallja, az magyar nemzetiségűnek tekintendő és ezt a nyilatkozatot nem bírálhatja felül jog szerint semmiféle hatóság. Ezt az álláspontot pártunk ez év március 29-én a közoktatásügyi minisztériumnak is bejelentette. Sajnos, eredmény nélkül, miért is elkerülhetetlen névelemzési sérelmeinknek a Népszövetség előtt panaszba való

feltárása. Az erre vonatkozó szomorú adatok, melyek különösen a rom. kath. vallású szülőket, illetve gyermekeket érintik, feldolgozás alatt vannak és a népszövegségi panasz rövid időn belül beadható lesz.

A magyarságnak kenyértől való megfosztására irányuló kormányzati törekvésnek rettenetes példája az ami a folyó év nyarán Nagyvárad városában történt, ahol a városi időközi bizottság augusztus 1-i hatállyal 178 tisztviselőt és munkást bocsátott el, de ugyanakkor 114 román tisztviselőt, illetve munkást alkalmazott helyükbe. Elnök urunk személyesen kérte a minisztert a határozat azonnali megsemmisítésére már illetékességi szempontból is és az új kinevezések azonnal hatályon kívül helyezésére. Bár azóta illetékes bírói fórum is foglalkozott az ügygel és megállapította, hogy az időközi bizottság illetéktelenül járt el, még mindig nincs tudomásunk arról, hogy az elbocsátottak csak nagy részben is vissza lettek volna helyezve előbbeni állásukba. Ennél a pontnál nem mehetünk el úgy vélem pusztán tudomásulvétellel, mert itt nemcsak az ejtett gondolkozóba bennünket, hogy ma Váradon, holnap egy másik és harmadik városban ütök ki a kenyeret magyar alkalmazottak szájából, hanem az a jogos aggodalom, hogy mi lesz azzal a magyar ifjúsággal, amely hosszú és kínos gyötrelmek között jó eredménnyel elvégzi iskoláit, diplomát szerez és elhelyezkedni sehol sem tud. Mert hiszen azzal tisztában kell legyünk, hogy egyetlen elbocsátott magyar tisztviselő, vagy alkalmazott helyét sem fogják magyarral betölteni.

Én tehát tisztelettel kérem az Intézőbizottságot, hogy ez éget kérdéssel behatóan foglalkozni és a megoldás valamelyes módjára reámutatni szíveskedjék.

Kegyelettel és mély szomorúsággal kell megemlékeznem Arad városi és vármegyei tagozatunk elnökének: albisi dr. Barabás Bélának folyó évi május hó 28-án történt elhunytáról. Bár magas korban érte őt a Gondviselés kifürkészhetetlen akarata, ennek dacára fiatal szívvel és lelkesedéssel szolgálta magyarságunk szent ügyét. Temetésén pártunk képviselőjében elnök urunk jelent meg és ravatalánál megható szavakban búcsúzott el magyarságunk nagy halottjától.

Még csupán diáksegélyző akciónkról óhajtok említést tenni, mely immár 8 éves múltra tekinthet vissza több-kevesebb eredménnyel, amely azonban szomorú visszaesést mutat, mit részben igazol a gazdasági és pénzügyi élet válsága, de mindenesetre közrejátszik abban magyarságunk szomorú fásultsága, pedig magyar jövőnk biztosítása ebben a kérdésben nem hanyatlást, de emelkedést követel.

Csak szemléltető példának állítom oda adataimat, melyek szerint például az

1928-29-i tanévben	700 000 lej
1929-30-i tanévben	1 000 000 lej
1930-31-i tanévben	600 000 lej
1931-32-i tanévben	300 000 lej
1932-33-i tanévben	200 000 lej
1933-34-i tanévben	150 000 lejt

tudunk kiosztani.

Gyűjtésünk folyik és e helyről is kérem az Intézőbizottság igen tisztelt tagjait, hogy az akció propagandáját minden eddiginél nagyobb szeretettel és buzgósággal karolják fel.

Tisztelettel kérem jelentésem tudomásul vételét.

Kolozsvár, 1934. október hó
Dr. Inczédy-Joksman Ödön s. k.
Üv. alelnök

[Hátoldalon]

Tudomásul vétetett az intéző bizottságnak 1934. november hó 13-án tartott ülésén.

[olvashatatlan aláírás]

34.

Jegyzőkönyv

*Felvételett Kolozsvárt, 1935. június hó 15-én délelőtt 1/2 11 órai kezdettel,
az Országos Magyar Párt Intézőbizottságának üléséről.*

Jelen vannak ezen jegyzőkönyvhöz csatolt névjegyzékben felsorolt intézőbizottsági tagok.

Távolmaradásukat kimentették: Bartalis Ferenc, gr. Bethlen Bálint, Cziffra Kálmán, dr. Gyárfás Elemér, Hexner Béla, dr. Meskó Miklós, dr. Molnár Dénes, Purgly László, Sulyok István református püspök, Szabó Béni, dr. Szathmáry Lajos, dr. Szentkovits Aurél, Takácsy Miklós, dr. Thury Kálmán, Török Ferenc, Ugron István, dr. Veterány Viktor.

Elnököl: dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti: dr. Deák Gyula.

Elnök üdvözli az intéző bizottság tagjait, és az ülést megnyitja. Felhívja a gyűlés tagjainak figyelmét arra, hogy a szervezeti szabályzat értelmében az intézőbizottság ülései zárt és bizalmas jellegűek, és az ülésről szóló tudósítást a nyilvánosság részére kizárólag az elnökség fogja kiadni.

1. *Ügyvezető alelnök* előterjeszti jelentését, mely ezen jegyzőkönyvhöz ./. alatt csatolják.¹⁵⁹

Dr. Willer József, a parlamenti csoport főtitkára előterjeszti a jelentését.¹⁶⁰ Részletesen ismerteti az általános politikai és kisebbségi helyzetet. Beszámol a nyelvvizsgán elbukott és állásukból elbocsátott közalkalmazottak érdekében tett intézkedésekről, ismerteti a román nemzeti viseletnek a tanulóifjúságra kényszerítése ellen tett lépéseinket, úgyszintén beszámol a nyugdíjasok állampolgárságának igazolása ellen tett intervenciókról. Szóvá teszi a büntetőtörvénykönyv reformtervezetének azon sérelmes intézkedését, amely azáltal, hogy kimondja azt, hogy aki külföldön olyan valótlan híreket, vagy akár való híreket terjeszt azzal a célzattal,